

A hontalanná tett csángók megtelepítésének kötelezettsége Szegedre hárul

Dr. Valentiny Agoston polgármester nyilatkozata

A Bácskába áttelepített csángók tragikus sorsa mutatja meg, hogy a jelszavas politikának milyen katasztrofális következményei lehetnek. A kormányzat annakidején óriási teljesítménynek hirdette, hogy sikerült Bukovinából hazatelepítenie az évszázadok óta ott élő véreinket, a csángókat, akik ezen a Kárpátokon kívül eső idegen világban számos szépnevű községet alapítottak és ott éltek zavartalanul a maguk munkás, békességes életét. Jött azonban a nagy világförfordulás, jöttek a hangzatos jelszavak és a magyar kormányzat is hódolni kívánt a „korszellem” parancsának. Elhatározta, hogy hazatelepíti a csángókat, rábírja őket, hogy hagyják el ősi falvaikat és benépesíti velük azokat a bácskai községeket, amelyek a Bácska visszacsatolása után a szerb telepések elköltözése következtében lakatlanná váltak. Természetesen gyönyörű csábító ígéretek hangzottak el. A hazatelepítésre ítélt csángókkal elhitették, hogy jó cserét csinálnak, bukovinai hajlékukért és sovány földjeikért szebb hajlékokat, zsírosabb földeket kapnak a visszaszerzett magyar Kánaánban, ahol most már véreik között élhetnek, senki sem fogja háborgatni őket és sohasem kell többé birkóznia az idegen népek beolvasztó törekvéseivel sem.

A csángók elindultak és csöbben megtelepedtek a számukra kijelölt helyeken. Rendbehozták a földült házakat, művelni kezdték a bácskai földet és talán nem is gondoltak arra, hogy elkövetkezhetik valami fordulat.

De ez a fordulat vaskövetkezetességgel elérkezett. A visszacsatolt Bácskában megjelent az orosz hadsereg és vele együtt Tito partizánerege. Jelentkeztek a szerb telepések is és a csángóknak már holnapra el kellett hagyniuk azokat a hajlékokat, amelyeket a magyar kormányzat jelölt ki számukra és amelyekbe jóhiszeműen költöztek be.

Száz és száz jószándéku magyar család vált így hajléktalanná és indult el a vándoruton, amelynek most már végét, célját senki sem ismerhette. Az elhagyott bukovinai falvakra hiába gondoltak nagy visszavágókozással. Az ut régen felégett mögöttük. Felégette a rövidlátó politika.

Igy aztán légüres térbe kerültek és kisebb-nagyobb csoportokban róják az országutakat, vagy pedig a szabad mezőkön kázlak és boglyák között huzódnak meg a könyörtelen decemberi esők előtt.

Az egyik nagyobb csángó-csoport Topolyán várja a csudát, amely ismét hajlékot, megélhetést nyújtana a hontalanná tett családoknak. Ez a Topolyán vesztelő csoport közel nyolcvan tagból, mintegy husz szerencsétlen családból áll. A családok igen nagyok (a legtöbb család fő nélkül várja sorsának alakulását, mert a katonaköteles korban lévő csángókat is fegyverbe szolgáltatta a fasiszta hadiérdek), rengeteg a gyerek a topolyai csángók között, átlag öt-hat apróság van egy-egy családban. Jelenleg a könyörületes szívű topolyai

lakosság istápolja őket, ami persze csak ideig-óráig tartó megoldást jelenthet számukra.

Főhivtuk a hontalanná tett csángók tragikus sorsára dr. Valentiny Agoston polgármester figyelmét és fölvetettük a kérdést, hogy Szeged város, ugyis, mint földesur, nem teheti meg, hogy ezeket a hazájukból elcsalogatott és ennyire cserbenhagyott szorgalmas, derék magyar földműveseket a saját határai között.

— A kérdés nagyjelentőségű — válaszolta a polgármester — és föltétlenül foglalkoznunk kell vele. Okvetlenül keresünk valami megoldást, mert ezeket a szerencsétlen embereket nem hagyhatjuk télvíz idején a szabad ég alatt. A legsürgő-

sebben megvizsgálom, hogy a városnak van-e erre a célra igénybevehető termőföld-területe. Talán az elhagyott és jelenleg gazdátlanul álló bérföldek egy részét föl lehetne használni esetleg olyan formában, hogy a parcellákat átírnánk a csángók nevére és velük kötnénk új bérleti megállapodást. Szó lehet esetleg a fölzsabadult vitézi telkek igénybevételéről is. Ha azonban a városnak nem akad erre a célra fölhasználható földje, — gondolnunk kell ugyanis elsősorban a szegedi nincstelenekre és a szegedi öslakosság földigényének kielégítésére — akkor szétnézünk majd a szomszédban. A szegedi határban nagy uradalmak, hitbizományok terülnek el, amelyekből bőven telne a hontalanná tett csángók számára. A kérdést minden vonatkozásában megfontoljuk és mindenestre sürgősen megkeressük a megoldás lehetőségét.

Szeged polgármestere igen helyesen látja a csángó-kérdést és teljes mértékben átérzi azt a kötelezettséget, amely a mai viszonyok között, amikor nincs még alkotmányos, törvényes kormányzata az országnak, a fölzsabadult Szegedre hárul.

Búcsú a magyar filmtől

A magyar filmgyártás a mesterségesen szított jobboldaliságnak, a hamisan értelmezett gyűlölködő nacionalizmusnak jelentős propagandaeszköze volt. A magyar filmnek kellett volna reprezentálni a jobboldali művészi alkotóerőt és ezért a filmgyártásból politikum lett. „Soha erőltetettebb, mesterkéltbb nemzeti ügye az országnak nem volt, mint a magyar film. Mindnyájan emlékszünk a Filmkamara viharos megalakulására és még viharosabb működésére. Láttuk, hogy érdemes — világviszonylatban is értéket jelentő — művészeket elzártak a további működéstől és helyettük soha nem ismert „nagyaságok” áradata özönlött el a művészi pályát. A Kamara élén Kiss Ferenc öméltósága élet-halál uraként rendelkezett és döntött. De ez csak a kezdet volt! Magyar Nemzeti Filmbizottság néven jobboldali idealistákból álló társaság cenzurázta a kötelezően benyújtott filmtémákát és forgatókönyveket és ha azokiban valamit nem talált elég „magyarosnak”, vagy „nemzeti-nek”, akkor a film sorsa elvesztett ügy volt. Az Országos Mozgófényképvizsgáló Bizottság a már kész filmszalagot ellenőrizte. És még volt egy csomó más szervezet, amely hozzászólt, felülbírált, tanácskozott!

Az orosz filmek mindig el voltak zárva előttünk. Közben a kormány rendeleti uton megtiltotta az amerikai filmeknek Magyarországra hozatalát, illetve a már ittlévőknek további bemutatását. A nyilas sajtó harsány örömmel vette tudomásul ezt a rendeletet, mint saját politikájának eredményét és követelte, hogy most már aztán így in minden nemzeti erő fogjon össze a magyar film tudatos fejlesztése érdekében.

A magyar mozikban csak magyar, német és olasz filme-

ket mutattak be. A magyar, Ufa és Luce hirdók a német és szövetséges csapatok állandó diadalmas előretörését és valamelyik azonos győzelmeit vetítették elénk. Ha egyik, vagy másik héten éppen nem akadt valamilyen óriási győzelem az operatőr lencséjére, akkor egy diadalmas visszavonulás is elég volt, vagy legrosszabb esetben a nagynémet birodalom fegyverkezési csodáit láthattuk. A leghazugabb, a legálszentebb, a legaljasabb és a leghamisabb propagandát a hirdók terjesztették!

A szemfüles német filmpolitika az egész országot behálózta. Az UFA vállalaté volt Budapest építészeti legszébb színháza, az Uránia, a másik német nagyvállalat, a Tobis Film pedig a legnagyobb befogadóképességű budapesti mozi, a Corvin Mozi birtokolta. Az olasz Esperia Film a Fórum és Capitol filmszínházakban mutatta be fasiszta filmjeit.

A szélsőjobboldalnak egyenesen szívégye volt a film. Nyilasaink állandóan rikácsolták, hogy csak jobboldali erők össz munkáján emelkedhetik a magyar film és azért csak ezek az erők dolgozhatnak és működhetnek a magyar filmnél. Az Értelmiségi Kormánybiztosság felejtethetetlen nevű biztosa, Kulcsár István, min egy utcaseprő, állandóan tisztogatott a film-szakmában. Internáltatott és bűnvádi eljárás alá helyezett olyanokat, kiket nemzeti szempontból kifogásolhatónak vélelmezett. Hogy a lörvényes alap sokszor, sőt legtöbbször hiányzott, az nem okozott gondot Kulcsár Istvánnak, mert hiszen munkatársai egyetértettek vele. A műterembe bejutni és magyar filmre gyártási engedélyt szerezni is csak rengeteg hatósági átrostálás után lehetett. A rostálás célja természet-

esen az illető cégnek jobb oldali megbízhatóság szempontjából való megvizsgálása volt.

Az ujdonsült jobboldali filmgyártók káprázatos nacionalista jelszavak sűrű hangoztatásával gyártottak egynéhány emlékezetes — ahogyan ők mondták — „a nemzeti génuszt hűen kifejező” történelmi filmalkotást. Ilyen filmalkotás volt többek között Kiss Ferenc az élén a Pogányok, majd az Isten rabjai, Szeptember végén, Rákóczi nőtája stb. A sajtó nagy megértéssel, vállveregetve kezelte ezeket a filmeket, amelyek közül néhányat a Turul Szépművészeti Filmgyártó Társaság (így nevezték magukat jó magyarosan) is elkövetett. Azonban a közönség nem lelkesedett értük. Röviden, nagyon csufosan megbuktak. Nem a témájuk miatt hanem azért, mert hozzanémertők dilettáns alkotásai voltak.

De felszabadulásunkkal egyidejűleg, mint sok minden máégyébnek, a magyar film idogén szellemének is örömeibucsut mondunk. A magyar filmgyártás szünetel. Eltűnt életünkéből a fasiszta propaganda egyik főtenyezője. Feszült kíváncsisággal várjuk az orosz filmeket, amelyeken keresztül szeretnők megismerni azt a hatalmas és lenyűgöző kultúrát amit rövidlátó politikánk kezdetől fogva szinte hermetikusan elzárt az ország előtt. Várjuk a angol-amerikai filmeket, a köéismert hirdókat, a melyek igaz arcát mutatják be napjaink történelmének és reméljük, hogy ilyen külföldi filmóriások mellett, ilyen riválisok között majdan újjászülető magyar film haszerény keretek között ugyade a nemzet igazi szellemé fogja kifejezni, hogy létjogosultságot nyerjen a felszabadított, új életet kereső Magyarországon.

Kovács István.

Ejtőernyővel leszállt vasgárdistákat loptak el Aradon

Bukarest, december 16. (Rador.) Az állambiztonsági szervek Aradon letartóztatták Rati Eugén ismert légionistát, annakidején Horia Simával együtt hagyta el az országot, most egy idegen repülőgéppel ejtőernyővel szállott le. Rati letartóztatása alkalmával egy rádió leadókészüléket, 3 millileut, nagymennyiségű aranypénzt és robbanószert találtak. Kijelentette, hogy az a küldetése volt, hogy összeköttetés lépjen a légionistákkal a nemet és magyar erők javára szbotázcselekményeket kövesssel.

**Ha pénzt
valorizálni akarja
jegyezzen városi
búzakölcsönt!**